

"Ett barn som blir läst för regelbundet har ett ordförråd på 50 000 ord när den är 17 år att jämföra med 15 000 ord hos ett barn som inte har blivit läst för".

Treåringar som har någon som dagligen läser högt för sig har det mycket lättare när de börjar skolan, att lyssna på berättelser verkar också stimulera andra förmågor till exempel matte.¹ - Folkbiblioteket i Osby satsar därför på att barn och vuxna läser tillsammans

"På biblioteken kan en vara utan att ange några skäl och utan att behöva betala något, delta i de olika aktiviteter som anordnas eller om en vill ha en lugn och tyst miljö för studier, avkoppling eller läsande"

- Folkbiblioteket i Osby satsar på bemötande, att få fler besökare och öka värdet för den enskilde kommuninvånaren som mötesplats

¹ The Millenium Cohort Study 4. User's Guide to Initial findings

<http://www.cls.ioe.ac.uk/page.aspx?&sitesectionid=1330&sitesectiontitle=MCS+age+11+initial+findings>

Förord

Osby kommuns vision är på spåret och naturligt nära. Detta innebär att Osby kommun är måna om att ha ett hållbart samhälle som utvecklas i takt med övriga samhället. För att skapa långvarig hållbarhet i Osby kommun krävs en väl fungerande biblioteksverksamhet, där det läggs stora resurser på att bemanna biblioteken och att fokusera på barn och ungas rätt till ordet. Om det inte satsas på biblioteken i Osby kommun kommer barn och ungas läsutveckling försämrats, bildning och kunskap hos kommunens invånare sjunka och de demokratiska värdena bibehålls inte.

Vi vill ha ett hållbart samhälle där Osby kommuns invånare får möjlighet att leva hållbart. För att få balans i din tillvaro behöver du få möjlighet att uttrycka dig och ta del av information, kultur och media. I mötet med litteratur och kultur händer det något positivt i dig som får betydelse för dig men även för din omgivning. Det är av vikt att förstå att biblioteken erbjuder detta för individen, människor, kommunen och samhället.

Biblioteken verkar för demokrati, kunskapsutveckling och fri åsiktsbildning. Folkbiblioteken i Osby kommun är en öppen mötesplats för alla invånare. På biblioteken får du fritt ta del litteratur, information, musik, film och kulturupplevelser. Skolbiblioteksverksamheten och skolbibliotekarien har ett viktigt pedagogiskt uppdrag som både är en tillgång för elever och lärare i kommunen.

Både folk- och skolbibliotek är lagstadgad verksamhet som arbetar utifrån tydliga uppdrag enligt biblioteks- samt skollagen. Enligt bibliotekslagen skall alla kommuner anta en biblioteksplan som anger verksamheten på biblioteksområdet. Osby kommuns biblioteksplan gäller 2019-2022 och antas av Barn- och utbildningsnämnden. Biblioteksplanen följs årligen upp genom verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser vid respektive verksamhet.

All biblioteksverksamhet i Osby utgår ytterst från artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, FN:s barnkonvention, Unescos skol- och folkbiblioteksmanifest, bibliotekslagen, skollagen, Skånes regionala biblioteksplan och värdegrunden och målen för Osby kommun.

Sara Johansson
Bibliotekschef
Kultur- och fritid
Barn och utbildningsförvaltningen

Biblioteken i Osby kommun

Folkbiblioteken i Osby kommun består av huvudbiblioteket i Osby, samt filialerna i Lönsboda och Killeberg. Huvudbiblioteket har öppet 35 timmar/vecka och filialerna har sammantaget öppet 14 timmar/vecka. Hösten 2017 infördes Meröppet bibliotek på Osby bibliotek vilket innebär att de som är Meröppet-låntagare kan använda biblioteket även under obemannade tider med hjälp av sitt lånekort och en kod mellan 07.00-22.00, vardag som helgdag.

Lönsboda bibliotek som är beläget i Medborgarhuset har bemannade öppettider 11 timmar/vecka. Biblioteket i Killeberg är ett integrerat folk och skolbibliotek, där folkbiblioteksdelen är öppen tre timmar/vecka och skolbiblioteket fem timmar/vecka.

Skolbiblioteket i Killeberg bemannas av skolbibliotekarie och folkbiblioteket ansvarar för den allmänna bemanningen. Folkbiblioteket har år 2018 sex heltidstjänster fördelade på sju anställda. Skolbiblioteken har två årsarbeten bemannas av två skolbibliotekarier.

Verksamhetsmål för folkbiblioteket i Osby kommun 2019-2022

Nedanstående tre mål har tagits fram för folkbiblioteken i Osby kommun år 2019 till 2022.

Mål 1: År 2022 har antalet besökare till folkbiblioteket i Osby kommun ökat med 10 % jämfört med år 2018. Målet mäts via Kolada.se, besök på hemsidan och youtube.

Syftet är att stärka vår roll som samhällsaktör och att folkbiblioteken i Osby kommun är en självklar mötesplats i samhället. Att biblioteket är en naturlig del av livet för barn, unga, medelålders och äldre samt för individ, grupp och samhälle såväl fysiska som den virtuella mötesplatsen.

Vi uppnår målet genom fler samarrangemang med andra aktörer, se över övriga bemannade öppettider för att optimera dem för alla, tillgängligheten till folkbiblioteket i alla orter. Erbjud program från liten till stor för att få fler besök från individer och grupper i alla åldrar. Utbildning i digital delaktighet.

Mål 2: År 2022 ska antalet utlån till barn och unga ha ökat med 10 % jämfört med år 2018. Målet mäts via Kolada.se

Syftet är barns rätt att kunna ta del av information, rätten att uttrycka sig, rätten till kunskap och bildning. För att på ett jämlikt och hållbart sätt bli delaktiga i ett demokratiskt samhälle

Att fler tar del av media- och programutbud. Utveckla den fysiska miljön och göra den mer kreativ och lekande som lockar till interaktion. Öka antal aktiva låntagare och deltagare i programverksamhet genom läsförmedlande arbete. Att ha dialog med föreningar och studieförbund. Arbeta uppsökande och formalisera arbetet med de yngsta barnen tillsammans med förskola och BVC.

Mål 3: År 2022 ska 100 % av personalen på biblioteket ha fått utbildning i bemötande/värdskap samt ha fått tillgängliggöra sig kunskap om behov/önskemål hos de olika målgrupperna som biblioteket vänder sig till.

Syftet är att besökarna på folkbiblioteken upplever sig vara delaktiga i utbud/program oavsett förutsättningar och från olika prioriterade målgrupper. Att rikta oss/nå ut till de någon gång- besökare och få dem att bli ofta-besökare. Att kunna möta de utmaningar den nya tekniken ger både besökare och personal.

Vi uppnår målet genom målgruppsanalyser och utbildning i värdskap, samt fortbildning i den nya tekniken för personalen. Utveckla teknik dropin och olika event som vänder sig till alla oavsett förutsättningar.

Uppdrag och styrdokument

Folkbiblioteken är skyldiga enligt bibliotekslagen att ha fokus på vissa uppdrag och målgrupper. För att upprätthålla lagen krävs resurser och god personaltäthet.

§2 demokratiska samhället, fri åsiktsbildning, kunskapsförmedling

Bibliotekslagens 2§ förklarar folkbibliotekens uppdrag att verka för ett demokratiskt samhälle, kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning samt främja litteraturens ställning².

§4,5,8 fokusgrupper

Bibliotekslagen anger även specifika målgrupper som skall ägnas särskild stort fokus. Dessa målgrupper är funktionshindrade, barn och unga, minoritetspråk och personer med annat modersmål än svenska

Skolbibliotek

Bibliotekslagen anger i §10 att enligt 2 kap 36§ i skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek³.

Unescos biblioteksmanifest, FN:s barnkonvention

FN:s barnkonvention och Unescos skol- och folkbiblioteksmanifest betonar rätten för alla barns rätt att kunna ta del av information, rätten att uttrycka sig, rätten till kunskap och bildning. För att på ett jämlikt och hållbart sätt bli delaktiga i ett demokratiskt samhälle.

Regionala biblioteksplanen

Region Skåne har utarbetat en regional biblioteksplan för åren 2017-2020. Den regionala biblioteksplanen behandlar fyra utvecklingsområden för den regionala biblioteksverksamheten. De områdena är demokrati och fri åsiktsbildning, folkbibliotek för alla, digitalisering och litteratur- och läsförmedling.⁴

Biblioteksplanen 2015-2018

Biblioteksplanen för 2015-2018 är en del av den Kultur- och fritidspolitiska planen för Osby kommun. Biblioteksplanen berörde åtgärder utifrån utgångspunkter, uppdrag, mötesplats och samarbeten. Ett stort antal av de uppsatta målen är uppnådda. Detta ligger till grund för det fortsatta arbetet och utvecklingen av biblioteksverksamheten i Osby kommun.

² Bibliotekslagen (2013:801)

³ Bibliotekslagen (2013:801) §10.

⁴ Regionala biblioteksplanen <https://utveckling.skane.se/publikationer/strategier-och-planer/regional-kulturplan-for-skane-2016-2019/>

Målgrupper

Barn och unga

Folkbiblioteken har särskilt fokus på barn och unga. Biblioteken erbjuder läsfrämjande aktiviteter som babysagor, pytteträff, sagostund och särskilda träffar med alla kommunens sexåringar. På loven erbjuder biblioteken aktiviteter av olika slag för barn och unga som lockar till läslust, skapande och kreativitet. Alla barn i Osby kommun erbjuds en bok vid tre tillfällen fram till dess de fyller sex år. I samband med BVC-besök, när de fyller 4 år och i samband med besök på biblioteket med sin förskoleklass.

Personer med annat modersmål och minoritetsspråken

Folkbiblioteken erbjuder litteratur på andra språk, utlån av språkkurser etc. samt språkcafé där svenskar och nysvenskar träffas och pratar på lätt svenska.

Funktionsnedsättning

Den prioriterade målgruppen personer med funktionshinder erbjuds extra stöd i form läsning via s.k. daisy-skivor och egen nedladdning av litteratur från MTM (Myndigheten för tillgänglig media) som administreras via biblioteken. På bibliotekets Äppelhylla finner man litteratur och media för personer med olika funktionsnedsättningar, samt litteratur till anhöriga om att leva med funktionshinder.

Verksamhet

Folkbiblioteken tillhandahåller ett brett urval av litteratur, musik, film och spel. Tillgänglighet och profession är ett krav för att kunna tillmötesgå kommuninvånare i deras behov. Den digitala utvecklingen lämnar också ett stort behov av stöd och guidning för att använda sig av de möjligheter teknikutvecklingen ger. För att bibehålla ett demokratiskt samhälle krävs bland annat att kommuninvånarna är kapabla till att ta ställning till trovärdig information. Detta kan biblioteken bistå med i sin specialkunskap kring information, källkritik och litteratur.

Läsfrämjande

Det läsfrämjande arbetet drivs både bland barn, unga och vuxna i form av sagostunder, bokprat, författarbesök och högläsning exempelvis vid Kura skymning och Decembermys.

Integration/mötesplats

Biblioteken är en öppen mötesplats där vi kan överbrygga olikheter när vi möts i ett gemensamt intresse eller i en aktivitet. Språkcafé kan vara en plattform för att utveckla språket tillsammans. Författarbesök anordnas med särskild inriktning på olika språk. Andra initiativ till mötesplats är Läxhjälp och Stickkafé som anordnas i samarbete med frivilliga.

Digital delaktighet

Digital delaktighet innebär kunskaper att navigera i den digitala världen. På lärtillfällen och på teknik dropin på biblioteken kan människor få hjälp med just detta. Om man ännu inte har lärt sig att använda eller navigera i det digitala samhället lämnar detta ofta ett stort utanförskap och människor kan inte känna sig delaktiga i samhället på lika villkor.

Kulturarrangemang

På biblioteken kan du ta del av kulturarrangemang. Vi erbjuder kulturupplevelser i olika former; författarbesök, teater, film, utställningar, eget skapande.

Samverkan

Snokbiblioteken

Folkbiblioteken i Osby kommun har ett genomgripande samarbete med biblioteken i Skåne Nordost genom gemensam utvecklingsplan, bibliotekskatalog, digitalt bibliotek – webbsida och server. Vi deltar i arbetsgrupper för alla verksamhetsområden såsom barnverksamhet, hemsida, datasystem, mångspråk och medieinköp.

Kultur Osby kommun

Osby kultur och folkbiblioteken har ett tätt samarbete kring att erbjuda olika typer av kulturupplevelser för kommunens invånare. Osby konsthall är belägen i Osby bibliotek och där arrangeras utställningar som även kommer bibliotekens besökare till del.

Studieförbund

Folkbiblioteken samarbetar med de olika studieförbunden för att erbjuda ett brett och varierat utbud av föreläsningar och lärtillfällen.

Skola och övriga förvaltningar inom kommunen

Folkbiblioteken samarbetar med skolbibliotekarier kring bokpool för lärare, bokprat/bokjury och sommarboken för att ge barn och unga tillträde till litteraturupplevelser både på fritiden och på skoltid.

Skolbibliotek i Osby kommun

Med syftet att ge varje elev möjlighet till fördjupad kunskap och ökad måluppfyllelse ska skolbiblioteksverksamheten i Osby kommun:

1. Erbjuder ett mångfacetterat och brett bestånd, anpassat efter skolans elever och läroplanens mål, med olika sorters texter i en lokal specifikt anpassad för skolbibliotekets verksamhet.
2. Samarbeta med och föra en dialog med skolledningen. Detta är en av de viktigaste faktorerna för att ett skolbibliotek skall fungera som ett pedagogiskt redskap och för att skolbiblioteket skall kunna bli, och fortsätta vara, en självklar del i undervisningen.
3. Verka aktivt för ett samarbete med pedagoger och övrig personal utifrån det centrala innehållet i LGR11 och berör områdena informationskompetens, källkritik och läsfrämjande.
4. Ta till vara, uppmuntra och utveckla elevens läslust och nyfikenhet i och utanför klassrummet.
5. Erbjuder alla elever möjligheter att utveckla sin medie- och informationskunnighet samt sin förmåga att tillägna sig kunskap på egen hand.
6. Med stöd i bibliotekslagen 8 § ägna särskild uppmärksamhet åt elever med funktionshinder samt elever med annat modersmål än svenska.

Nationella och internationella övergripande mål I formuleringarna av ovanstående punkter stödjer vi oss främst på citat ur följande dokument:

IFLA/UNESCO:s Riktlinjer för skolbibliotek

Enligt IFLA/UNESCO:s Riktlinjer för skolbibliotek skall skolbiblioteket förmedla "kunskap och tankar som är grundläggande i ett informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket [skall ge] eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin inlevelseförmåga för att de ska kunna ta sitt ansvar som medborgare." (IFLA/UNESCO, s. 7) Vidare säger IFLA/UNESCO att skolledning, pedagoger och bibliotekarie tillsammans skall planera skolans pedagogiska arbete.

Skollagen (2010)

"36 § Eleverna i grundskolan [...] ska ha tillgång till skolbibliotek."

Bibliotekslagen (1996)

"8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare

och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.”

”9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.”

Läroplan för grundskolan, förskolan och fritidshemmet 2011 (LGR11)

”Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleven utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.” (Lgr 11, s 9)

”Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.” (Lgr 11, s. 9)

”En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.” (LGR11 s.9)

”Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola ... kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra, ... kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden, ... kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.” (Lgr 11, s. 13f)

Övergripande arbetsplan för skolbiblioteken

Tillsammans med berörda pedagoger utformas lektionerna utifrån elevernas behov. För en mer detaljerad arbetsplan hänvisar vi skolbibliotekens lokala arbetsplaner.

Gymnasiet och Vuxenutbildningen

Skolbiblioteket har en viktig funktion i två av skolans uppdrag – att hjälpa eleven att utvecklas sin läs- och skrivförmåga. – att hjälpa eleven att förbättra sin förmåga att hantera information.

Skolbiblioteket ska ges förutsättningar att bidra till skolans pedagogiska utveckling och vara ett stöd för lärarna i deras verksamhet. Biblioteket har en lärande roll och ska vara en integrerad del av undervisningen. Bibliotekspersonalen ska ge eleverna uppmuntran och stimulans så att de kan förverkliga sina kunskapsmål.

Bibliotekspersonalen ska aktivt bedriva olika former av läsfrämjande verksamhet med mål att uppmuntra eleverna och stödja dem i deras läs- skriv- och språkutveckling. Alla elever ska ges möjlighet att ta del av bibliotekets resurser utifrån vars och ens egna förutsättningar.

Eleverna ska ges handledning och träning i informationssökning och tillgång till ett kritiskt perspektiv på informationsmängden. Detta arbete ska bedrivas i anslutning till ämnena av lärare och bibliotekarie i samarbete.

Mål för tal- läs- och skrivutveckling Skolbibliotekarien bör bidra till att skapa en kreativ, utvecklande miljö i skolan genom att erbjuda biblioteket inte bara som rum för bokutlåning och läsning, utan även för samtal, skrivande och berättande. Skolbiblioteket ska vara en språkstimulerande plats där man läser, skriver, talar och lyssnar på varandra. Tillsammans med läraren ska bibliotekarien bidra till att skapa lust och förståelse för språket.

Förutom att vara ett språkrum ska skolbiblioteket också vara en mötesplats där eleverna får ta del av vårt kulturarv, exempelvis möta en författare eller titta på en utställning.

Mål för informationskompetens – fem övergripande färdigheter Eleven bör – ha förmåga till faktagranskning och problemdefinition – förståelse för de problem och möjligheter som dagens massiva informationsflöde innebär – förmåga att finna lämpliga metoder för planering, insamling, bearbetning och presentation – förtrogenhet med såväl tryckta som elektroniska informationskällor som verktyg

Delmål som eleverna bör ha uppnått i år 3 i gymnasiet Eleven bör – kunna fokusera och avgränsa ett ämne och göra en relevant problemformulering. – känna till de vanligaste leverantörerna av information såsom bibliotek, myndigheter, arkiv, museer, databaser och Internet. – kunna använda alla viktiga sökverktyg som står tillbuds. – kunna använda en bred och effektiv sökstrategi.

– känna till offentlighetsprincipen, datalagen och upphovsrätten. – kunna använda ett analytiskt tänkande och kritiskt kunna granska och jämföra fakta från olika texter och källor, samt kunna värdera dessa. – kunna skriva en korrekt källförteckning.

Referenser:

- Bibliotekslagen (2013:801)
- Regionala biblioteksplanen <https://utveckling.skane.se/publikationer/strategier-och-planer/regionalkulturplan-for-skane-2016-2019/>
- Schultz-Jones, Barbara och Dianne Oberg, red (2015). IFLA:s riktlinjer för skolbibliotek. Pedagogiska Centralen, Malmö.
- Skolverket (2010). Skollagen. Fritzes, Stockholm.
- Skolverket (2011). Läroplan för grundskolan, förskolan och fritidshemmet. Fritzes, Stockholm.